

21.YÜZYILI

21 KENTİ

KORUYARAK KARŞILAMAK...

Prof.Dr.Metin SÖZEN

İnsanlar çoğu kez günlük yaşamlarında, kendilerine sunulan gündemle yetinirler. Onlarsız yaşanmaz gibi gelen değerlere biraz geriye çekilerek tutsak olmamayı, nedense anlamsız bulurlar. Bir süre sonra tartışmadan yaşamlarının parçası olmasını istedikleri konusunda kuşkuya düştüklerinde, genellikle kendilerinden bazı özelliklerin koptuğunu görürler.

İnsanlar kadar toplumların da yaşamlarında benzer olgularla karşılaşmak doğaldır. Çünkü böylesi ortamlar, toplumların geniş kesiminde yaşama dönüşün diye üretilir. Günün yoğun baskısı altında sağlıklı düşünmenin sınırları azalsın diye bir dizi geçici değerler, gerekiymiş gibi sunulur.

Ülkemiz ve dünya çılgınlığa ulaşan bu kafa karışıklığı içinde benliklerini yitirmeye, sunulan tekdüze kalıpların içine girmeye çoktan başladı. Doğruların anlatılmasında böylesi güçlüklerle karşılaşmamızın temel zorluğu, oluşturulan bu yaygın kültürden kaynaklanmaktadır. Bu süreç uzun yıllar bu niteliğiyle sürdürülürse, dünün ve bugünün doğrularını, kalıcı değerlerini yaşama geçirmek oldukça güç olacağı benzemektedir.

Saygın kurum-kuruluş-kişiler, ülkemiz ve dünya için kalıcı değerleri içeren bir dizi yenilikleri yaşama geçirmeye çalışırken, böylesi iki tür engelle karşılaşmalarının temel nedeni, değindiğimiz **"yaygınlaştırılmak istenen yeni kültürün yapısından"** kaynaklanmaktadır. Bunlardan ilki, düşünmeyi-soru sormayı-karar vermeyi geciktirecek bir sıradan ortamı uzun süre geçerli kılacak yayın organlarının gittikçe gücünü artırarak yaygınlaşmasıdır. Hergün ilginin yoğunlaştırıldığı, kafaların karıştırıldığı konuları bir düşünürsek, neyle oyalandığımız daha kolay görülür.

Bunun kadar toplumumuzun acımasız yanlış itildiği bir diğer nokta, **"toplumumuza-dünyaya yeni kurtuluşun tek yolu olarak sunulan sivil toplum örgütlerinin niteliği konusunda"** kafaların karıştırılmasıdır. Bilinçli-bilinçsiz bir dizi yayının gündeme getirilmesidir. Kafaları karıştı-

ranlar, temel beklentilerin üstüne gidiliyormuş gibi gözükten yayın organları ve onların gerisindeki güç odakları, bu kez "**şirket**" niteliği taşıyan, kendilerinin uzantısı olan kuruluşları da sivil toplum örgütlerinin önüne "**her türlü olanaklarla donatılmış olarak**" çıkarmalarıdır. Giderek onları "**simgeleştirerek**", sivilleşmede en zor günlerini yaşayan ülkemizde, bu kez bu tür bir oyalanmayla umutların ertelenmesine neden olmaktadır.

Cok yönlü güçlüklerin arasında doğruları yakalamak

Anlatılması zaman alacağı benzeyen bu durumun, sağlıklı temellere oturulması güçlüğü açıktır. Olanakların, duyarlı insanların özverilerinin, yanlış alanlara "**temiz istekler**" çevresinde buluşuluyormuş gibi yönlendirilmesi süreci, hepimizi çok yoracağı, toplumumuzu bir süre daha çıkmaza sürükleyeceği açık biçimde görünmesine karşın, bizlerin geleneği gereği bu süreç de "**bedeli büyük olarak**" yaşanacaktır. Yine dünyanın çok önce öğrendiklerini-geçirdiklerini bizler, görüldüğü-bilindiği halde tekrar yaşayarak zaman ve umut yitirerek geçirmemiz düşündürücüdür.

Bu görünürlerin ışığında sabırla yapılması gerekenleri yapmak da gerekmektedir. Öncelikli gözükten noktaların başında olanaklarımız oranında "**doğanın**" ve "**toprağın**" yağmasına, özgün özelliklerini yitirmemiş "**kentlerine**" yeni bir bilinçle yaklaşmak, yangından bu büyük varlığın hiç yoksa bir bölümünü kurtarmaktır.

Önümüzde duran bu gerçeğe bir cevap niteliğinde başlattığımız "**21.yüzyıla hiç yoksa 21 korunmuş kentle girelim projesi**" bir anlamda yarım yüzyıl süren çabalarımıza yeni bir ivme kazandırma hareketidir. Oysa değişik ölçekte birçok kentte bitmeyen-tükenmeyen girişimlerimiz aralıksız sürmektedir.

ÇEKÜL Vakfı, "**7 Kent 98 Projesi**" kapsamında ele aldığı kentleri bu yılın başında açıklamış, bir bölümünü somut sonuçlara yöneltmiş bulunmaktadır. Batı Anadolu'dan seçilen Aydınogullarının ünlü başkenti Birgi (Ödemiş), altı ay içinde ulusal-uluslararası boyuta taşınmaya, umutlu bir süreç için olanaklar birleştirilmeye başlanmıştır.

Sanatsal Mozaik Dergisi'nin 1998 yılı sayıları incelendiğinde, izlenen yolun kapsam ve içeriği daha iyi anlaşılacaktır. Birgi'de bu yılın ilk altı ayın-

da gerçekçi bir eylem planı yürürlüğe konmuş, Birgi Belediyesi "**koruma amaçlı plan doğrultusunda**" doğal ve kültürel çevresini güçlendirecek öğeleri saptamış, bu amaçla değişik kuruluşları katkıya çağırmıştır. Birgi'nin Ödemiş başta olmak üzere çevredeki diğer belediyelerle ortak eylem içinde olması, olumlu bir başlangıç, tutarlı bir yol olarak değerlendirilmelidir.

Bu süreç içinde tüm programın akışını sağlama yükümlülüğünü taşıyan ÇEKÜL Vakfı, ulusal-uluslararası boyutta tanıtım çalışmalarını yoğunlaştırarak sürdürmektedir. Bilgi ve belge birikimini sağlamak için oluşturduğu "**Birgi Araştırmaları Merkezi**" ise, "**Cumhuriyet'in 75. Yılı**" etkinliklerine anlamlı bir yaklaşım olarak 29 Ekim tarihine yetiştirilmeye çalışılmaktadır.

Mimar Sinan Üniversitesi, Birgi Belediyesi'yle yaptığı protokol uyarınca mimarlık-şehircilik-güzel sanatlar alanında eğitim yapacak, Birgi kentinin kimliğini saptayacak "**Yaz Okulu**" programını hızla yaşama geçirmektedir. ÇEKÜL de bu programın boyutlanması için her türlü katkıyı sağlamakta, uluslararası kuruluşları harekete geçirmeye başlamış bulunmaktadır.

Eylem birliğini bölgelere yaymak

Birgi kuşkusuz Batı Anadolu'da tek yer olmayacaktır. 21.yüzyıla kadar bu bölgeden Milas-Kula-Şirince-Alaçatı'nın yanı sıra Bademli-Konaklı başta olmak üzere birçok yerleşme yeri bu kimliğini koruma savaşımında yerini almak istemektedir. ÇEKÜL Vakfı gerçekçi bir yaklaşımla başvuruları değerlendirme, hareketi büyütme durumundadır. Kuşkusuz bu kararın oluşmasında uygulamaların sonuçları belirleyici olacaktır.

Kararı belirleyecek salt Batı Anadolu'daki doğal-tarihsel-kültürel kimliğini korumuş kentler değildir. Güneybatı Anadolu'dan seçilen Akseki için ÇEKÜL Vakfı yoğun bir çaba içindedir. ÇEKÜL Antalya Temsilciliği Akseki başta olmak üzere tüm çevrede değişik ölçekli yerleşme yerlerini doğal-kültürel birikimleri açısından değerlendirmeye almış bulunmaktadır. Akseki ve Alanya'da "**Yaz Okulu**" açılması, Akseki'de bir kimlikli evin "**Akseki Araştırmaları Merkezi**" için değerlendirilmesi ilk hedefler arasındadır.

Güneydoğu Anadolu bu doğrultuda tüm güçlüklerle karşılaştıkça projenin ilk aşamasını geçmiş, somut örneklerle yönelmiş bulunmaktadır. Bu konuda Diyarbakır, Şanlıurfa, Midyat, Cizre ve benzeri yerleşme yerlerinde ilk sonuç-

lar alınmaya başlanmış, "**7 Kent 98 Projesi**" kapsamında yer alan Midyat'ta, özellikle ÇEKÜL Yüksek Danışma Kurulu üyesi kaymakam Feyzullah Özan'ın yoğun çabaları, ilk adımların atılmasına neden olmuştur. Tanıtımın yanı sıra, bir evin "**Midyat Araştırmaları Merkezi**" olarak yaşama geçirilmesine çalışılmaktadır.

Bilgi ve birikim açısından tüm olanaklara sahip olarak ÇEKÜL, Doğu Anadolu Bölgesi'nde örnek kent seçilen Kemaliye'ye farklı bir biçimde yaklaşmakta, geçmişteki sorunları aşmaya çalışmaktadır. Eldeki belgeler, hazırlanan belgesel filmler ışığında bu kente yeniden kazandırılacak değerler ayrıntılı tartışılmakta, bunların sonuçlarına göre ÇEKÜL Kemaliye Temsilcisi Abdullah Ataman'ın deneyimleri ışığında kısa dönem uygulamalarına başlanması gerekmektedir.

Orta Anadolu'da Talas, Kuzey Anadolu'da Kastamonu için de farklı girişimler söz konusudur. Talas yerel yönetimiyle Erciyes Üniversitesi arasında işbirliğinin sağlanmasından sonra ÇEKÜL Kayseri Temsilcisi Prof.Dr.Zafer Bayburtluoğlu'nun önerileri doğrultusunda daha önce başlanılan çalışmalara yeniden yön verilecektir. Burada da "**Talas Araştırmaları Merkezi**" için birbirinden ilginç taşın evlerden birinin onarılması bu amaçla kullanılması ilk aşama olarak görülmekte, geçmişte yapılmış araştırmaların burada toplanması öngörülmektedir.

Kuzeybatı Anadolu Bölgesi için yapılan çalışmalar geçen ay büyük bir ivme kazanmış, kültür-bilim-sanat-siyaset-basın alanından seçkin kişilerin ÇEKÜL üyeleriyle birlikte Mudanya-Kumyaka-Zeytinbağı-Cumalıkızık konusunda yaptıkları gezi ve toplantılar, Bursa ve çevresinde önemli bir hareketin başlanmasına neden olmuştur. ÇEKÜL Vakfı'nın "**II.Mudanya Mütarekesi**" başlıklı bu girişimi, bu bölgeden ilk örnek olarak seçilen "**Mudanya**" odaklı başlamış, "**Mudanya Araştırmaları Merkezi**" olacak ev belirlenmiş, bir dizi karar üretilmesine neden olmuştur.

Mudanya Belediye Başkanı Erol Demirhisar'ın sorunları tüm açıklığıyla açıklamasının ardından, Bursa'da yapılan toplantıda önemli kararlara ulaşılmış, Mudanya yerel yönetimi, ÇEKÜL ve diğer sivil toplum örgütleri bir

sokağın kurtarılması için katkı sağlayacaklarını bildirmişlerdir. Kente ilginin artırılmasıyla başlayacak süreçte kuşkusuz ÇEKÜL'ün deneyimli Bursa Şubesi'ne ve Mudanya Temsilciliği'ne büyük görevler düşmektedir. Kumyaka-Zeytinbağı-Cumalıkızık bütünü içinde Mudanya'nın yeniden ele alınmasının ulusal ve evrensel boyutta getireceği değerler de dikkate alındığında, **"7 Kent 98 Projesi"** içinde geçmiş birikimlerin de varlığı umutsuzluğu sınırlı kılmaktadır.

"21.Yüzyılı 21 Kenti Koruyarak Karşılalım" başlığını taşıyan bu yazıya konu olan 1998 yılının ilk **"7"** kenti **"Birgi-Akseki-Midyat-Kemaliye-Talas-Kastamonu-Mudanya"** hiç kuşkusuz doğal ve kültürel özellikleriyle ülkeye bölgeleri aşan bir bütünlükte bakmayı da birlikte getirmektedir.

ÇEKÜL **"hiç yoksa her yıl her bölgeden bir kenti kurtaralım"** derken, bölgesel niteliklerin boyutları kadar çeşitliliğini de belirlemek, istemektedir. Türkiye'yi bir bütün olarak görerek bölgeler arasında yeni bağlar kurmanın, yeni dayanışma odakları yaratmanın yollarını aramaktadır. Kolay genelleme olanaklarını azaltarak, bu girişime her yıl **"7"** kent ekleyerek, 21.yüzyıla biraz daha kimlikli, biraz daha farklı bilinçle donatılmış olarak adım atmayı düşlemektedir.

Burada dikkat edilirse sorumluluk kentin insanlarından başlayarak yerel yönetimlere, sivil toplum örgütlerine yüklenmektedir. Hergün **"en anlamsız kimliklerle"** gündem oluşturanlar, **"sivilleşmeyi şirketleşmeyle karıştıranlar"** bu harekette yer almamaktadır. Çünkü **"uzun ve soluk isteyen yolda"** kimlerle yola çıkılacağı iyi düşünülmezse, kentlerin hemşhri-leri de yalnızca itilir, umutlar da kısa dönemli küçük çıkar gruplarının elinde erir.

21.yüzyıla, doğayı ve kültürü gündem dışına çıkarmadan, doğrularla donatılmış kentleri tümüyle yitirmeden, sıradan çıkarlarımız uğruna yaşamı karartmadan girebilme umuduyla...